

● ROŽAJE: MUKE CRNOGORSKIH VOJNIKA

CENTAR ROŽAJA: Odavde se prate regruti a dočekuju izbjeglice

Boj na Kosovu - stići ili uteći

Pritisnuti hiljadama izbjeglica sa Kosova koje svakodnevno pristižu, ali i tugom zbog rođaka i komšija koji su se silom prilika sa puškom u ruci našli u žarištu ratnog sukoba, stanovnici Rožaja s pažnjom pogleduju prema Podgorici očekujući pomoći i zaštitu crnogorskih vlasti

Sada već bivši regruti Vojske Jugoslavije i zarobljenici OVK, mladići iz Rožaja Fahrudin Murić i Fahrudin Avdić, nalaze se u Tirani. Pod pokroviteljstvom misije OEBS u Albaniji oni čekaju odluku - da li će biti vraćeni u SRJ, ili će, što se čini vjerovatnijim, dobiti politički azil u nekoj od zapadnoevropskih zemalja.

Madaj je od zarobljavanja (predaje?) imenjaka iz Rožaja prošlo više od nedelju dana, o njihovom "ratnom" puteštviju ne zna se gotovo ništa. Po svemu sudeći, oni su se - dobrovoljno ili ne -

pod kontrolom OVK našli prošlog pondjeljka. Nepoznаница je, međutim, zašto su momci koji su u uniformi proveli nepuna tri mjeseca i prošli tek polovinu predviđene pješadijske obuke prebačeni iz Valjeva u Đakovicu, u zonu žestokih oružanih sukoba. Nejasno je i kako su dospjeli u zarobljeništvo, te kako su se potom našli u Albaniji, gdje su ih, u pograničnom mjestu Bajram Curi, pripadnici OVK predali posmatračima OEBS-a.

Posebno čudi indolentnost i čutanje zvaničnika VJ koji do sada nijesu izrekli ni riječ o ovom slučaju. Da li je neko u Đakovici uopšte primijetio da nedostaju dva vojnika? Vode li se oni u službenim spisima kao nestali, deserteri, ratni zarobljenici... ili je neko odlučio da se regrut u armiji tretiraju kao "potrošni materijal" o kome se ne vodi posebna evidencija? Umjesto svega, nadležni su procijedili da niko od vojnika "u zoni odgovornosti VJ" nije ni zarobljen, niti se predao Oslobodilačkoj armiji Kosova.

Zvaničnu informaciju o sudbini svojih sinova nijesu dobili ni njihovi roditelji. "Neizvjesnost nas ubija", kaže Zaim Murić, otac dvadesetpetogodišnjeg Fahrudina, kome je odlazak na odsluženje vojnog roka u valjevsku kasarnu predstavljao najduže putovanje iz Besnika, sela desetak kilometara udaljenog od Rožaja. "Da je poginuo, prežalio bih dosad, bilo bi saučešće, znali bi - nema ga, i tu se više ništa ne može", govori njegov otac, ne krijući dilemu da li je to što je njegov sin živ i zdrav, ali u Albaniji, dobro ili loše za njega i čitavu porodicu. "Čim je on tamo prešao, ja sam se njemu prenado...".

Najmladi od četvorice braće, Fahrudin je u obližnjem selu Bać završio osnovnu školu i potom radio na porodičnom imanju. Njegov otac i braća smatraju da "nije sposoban da živi drugačije i u drugom svijetu". "Sad se samo nadam da će me dobri ljudi pomoći da vratim sina u domovinu. Da mi duša ispane, samo da se vrati...", priča Zaim objašnjavajući zašto danima obilazi državne i međunarodne humanitarne institucije. Raspituje se za mogućnosti i način da sina vrati kući.

A Fahrudinov odlazak u vojsku ničim nije nagovještavao ovakav rasplet. "Zamolili smo da ga prime u vojsku. Pri-

mili su ga pošteno i 18. marta je otišao u Valjevo". Čak je i na svečanom ispraćaju 126 regruta maršovske klase iz Rožaja načelnik Vojnog odsjeka Berane pukovnik Miloš Milašinović obećao da ti vojnici neće ići na Kosovo.

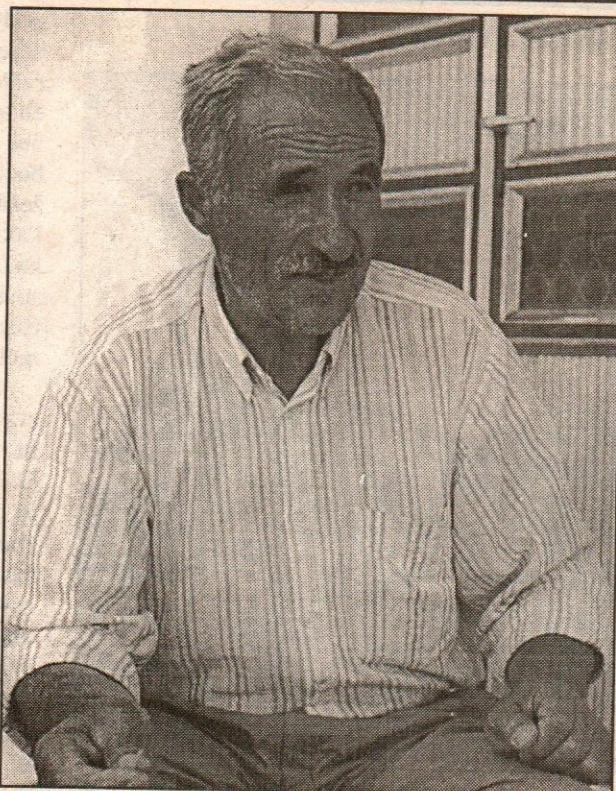
Sve je bilo u redu do početka juna. Fahrudin je došao u Rožaje 31. maja, da bi glasao na parlamentarnim izborima. Već sljedećeg dana se uredno vratio u kasarnu, i od tada se prekida njegova komunikacija sa porodicom.

Prve informacije o sudbini svog sina i brata porodica Murić dobila je posredstvom mještana koji rade u Njemačkoj. "Vidjeli smo vašeg sina na televiziji, nalazi se u zarobljeništvu", prenijeli su poruku komšije koje u svojoj kući, za razliku od Zaima Murića, imaju telefon. Od tada u porodici Fahrudina Murića sa nestvrpljenjem očekuju svaki poziv iz komšiluka.

Sljčno su o sudbini Fahrudina Avdića obaviješteni članovi njegove porodice u rožajskom selu Biševo. I on se poslije glasanja 31. maja vratio u svoju jedinicu. Njegovi su mislili da se Fahrudin nalazi u Valjevu i da je sa njim sve u redu, sve dok u susjednoj kući ("prva preko brda") nije u srijedu, 17. juna, zazvonio telefon.

Covjek koji se na "slabom srpskom jeziku" predstavio kao pripadnik OVK zatražio je od domaćina da opiše Fahrudina Avdića. Pošto je ovaj to učinio, s druge strane je stigla informacija da opis odgovara vojniku koji je bez ličnih dokumenata dopao zarobljeništu. Nepoznati sagovornik je još rekao da je Avdić dobro, da za njegov život ne treba brinuti, već o njegovom zarobljavanju treba obavijestiti međunarodni Crveni krst, pošto je njihovo posredovanje jedini način da on bude oslobođen. Priču je potom potvrdio i Fahrudin, kome je njegov čuvan ustupio slušalicu. Avdić je dodao da pripadnici OVK prema njemu i Muriću postupaju korektno, te da od njih niko nije tražio da se bore na strani OVK, ili nešto slično. Od tada se, tvrde u Biševu, o sudbini svog rođaka obavještavaju isključivo uz pomoć štampe i humanitarnih organizacija.

Zanimljivo je da je i Avdić u VJ

MUSTAF A AVDIĆ: Da mi je sin u zarobljeništvu, saznao sam od OVK, a ne od VJ!

Rahman i Šefko Kuč, iz sela Lučice, već danima ne znaju ništa o svojim sinovima, izuzev da su prekomandovani iz Valjeva u Đakovicu, te da su u vojski bili nerazdvojni sa zemljacima Avdićem i Murićem koji su pali u zarobljeništvu. Dodatnu zabrinutost u njihove domove unose agencijske informacije koje govore da su se u zarobljeništvu OVK nalazila ne dva, već četiri jugoslovenska vojnika.

otisao kao "dobrovoljac". Peti od sedam sinova Mustafe Avdića želio je da, po uzoru na stariju braću, odsluži armiju te na taj način izbori status punopravnog građanina SRJ. Nakon toga, pričaju njegovi ukućani, planirao je da dobije pasoš i pokuša da se pridruži starijem bratu koji radi u Holandiji. Dvadesetnjegono-

dišnji mladić želio je da pobegne od života u selu do koga se stiže utabanim zemljanim putem, gdje mještani svake večeri, zbog izuzetno lošeg prijema signala, preate na sniježno-bijelim ekranima svojih televizora dnevnik TV Crne Gore.

Dobije li azil, Fahrudinu će se želja naprasno ispuniti, ali će zato platiti skupu cijenu - prekid normalne komunikacije sa porodicom u Rožajama. Vrati li se, pak, u Rožaje može biti uhapšen i optužen kao vojni bjegunac. VJ se, za sada, ne izjašnjava o statusu svojih dojučerašnjih pripadnika.

A tek za primjer - početkom ove nedjelje u podgorički Vojni zator sproveden je Ekm Berbić, koji je uhapšen dok je iz Sarajeva vozio humanitarnu pomoć za Kosovo. Berbić je bivši kapetan I klase i pilot nekadašnje JNA koji je sa aerodroma u Golubovcima dezertirao 1992. godine, pošto nije želio da učestvuje u bombardovanju Hrvatske. Vojni sud u Podgorici ga, međutim, ne tereti

za deserterstvo, već za navodnu kradu službenog pištolja. Berbić je u međuvremenu pušten iz pritvora, ali su mu zadržana lična dokumenta kao garancija da će se pojaviti na predstojećem suđenju.

Najzanimljiviji detalj u cijeloj priči je da je optužnica protiv Berbića, na osnovu koje je uhapšen, podignuta 1996. godine - četiri godine poslije njegovogbjekstva iz JNA! To pokazuje da mladići koji sada, zbog krize na Kosovu, eventualno prekrše propise VJ još dugo ne mogu imati miran san.

To i te kako brine momke koji su na vrijeme predosjetili da im se, i pored brojnih obećanja, spremi prekomanda na Kosovo, pa su zato samoinicijativno uniforme zamijenili civilnom odjećom i samo njima znanim putevima stigli kući. Istina, za sada "niti ih ko traži, niti ko za njih pita", ali niko ne zna šta može biti već koliko sjutra.

Neki bjegunci čak su svoj dolazak prijavili mjesnim stanicama policije, gdje su izrazili želju da nastave služenje vojnog roka ali isključivo van kriznog područja Kosova. Međutim, njihovo samoprijavljivanje nije proizvelo bilo kakve reakcije. U policiji su, kažu, samo

BRAT I OTAC FAHRUDINA MURIĆA ISPRED PORODIČNE KUĆE: "Neizvjesnost nas ubija"

slegnuli ramanima.

Vojni bjegunci su i u Rožaje donijeli više informacija o načinu na koji su se tamošnji mladići koji su boravili u valjevske kasarni obreli na Kosovu. Njihovo jedinici je u nedjelju, 7. juna, u jedan sat iza ponoći data uzbuna. Potom su u pratinji vojne policije sprovedeni do željezničke stanice, gdje su sa opremom ukrcani u voz za Đakovicu. Tako je izigrano obećanje dato roditeljima, koji su u Valjevu prisustvovali polaganju vojničke zakletve martovske partije regruta, da će njihovi sinovi u toj kasarni završiti pješadijsku obuku u trajanju od pet mjeseci i dvadeset dana. Od tada ovu jedinicu prati službena tišina.

Zato, dok porodice Avdić i Murić brinu o budućnosti svojih sinova, Zima i onih koje more teže brige - šta tek da rade oni koji ne znaju ništa o sudbini svoje djece-vojnika, kojima se od početka juna gubi svaki trag. Takvih je, kao i u cijeloj Crnoj Gori, i u Rožaju mnogo. Najteže je, kažu mještani, Rahman i Šefku Kuču, iz sela Lučice, koji o svojim sinovima već danima ne znaju ništa, izuzev da su takođe prekomandovani iz Valjeva u Đakovicu te da su bili nerazdvojni sa zemljacima Avdićem i Murićem. Zabrinuti roditelji, pokušavajući da saznaju nešto o svojim sinovi-

"Neizvjesnost nas ubija", kaže Zaim Murić, otac dvadesetpetogodišnjeg Fahrudina, koga je nedavno zarobila, pa u Albaniji oslobođila OVK. "Da je poginuo, prežalio bih dosad, bilo bi saučešće, znali bi - nema ga, i tu se više ništa ne može", govori Zaim, koji još uvijek nije dobio ni jednu zvaničnu informaciju o sinu.

ma, svakodnevno idu od Opštine do Vojnog odsjeka i uzaludno okreću broj prištinskog "hot-lajna" (038-24388) koji je, tvrde svi koji su preko njega pokušali dobiti neku informaciju, ili zauzet ili se na njemu niko ne javlja. Dodatnu zabrinutost u porodicu Kučunose agencijске informacije koje govore da su se u zarobljeništvu OVK nalazila ne dva, već četiri jugoslovenska vojnika. Treba li ponovo konstatovati: zvaničnih komentara ovih vijesti - nema.

Sve to nije smetalo već pomenutom načelniku Vojnog odsjeka Berane puk-

ovniku Milošu Milašinoviću da i prošle nedjelje, prilikom ispraćaja junske partije rožajskih regruta, ponovi priču o njihovoj apsolutnoj bezbjednosti i poštedi od boravka u ratnoj zoni. Međutim, Milašinoviću je sada malo ko povjerovalo. Očevici tvrde da se "svečani ispraćaj" pretvorio u burnu raspravu zabrinutih regruta i njihovih roditelja sa predstavnicima VJ.

"Zašto nas šaljete u građanski rat, da ubijamo ili budemo ubijeni, uz realnu mogućnost da nam se na glavu sruče bombe NATO-a", pitali su budući vojnici Milašinovića, našta je on odgovorio da nema razloga za pretjeranu zabrinutost, jer eto: "Turci stalno ubijaju Kurde, pa se zbog toga niko ne sjekira". "Ovo nije Turska", uzvratio je jedan od regruta, nakon čega je razgovor naprasno prekinut.

Prisutni tvrde da je toga dana više pod četrdeset mladića iz Rožaja potpisalo peticiju kojom se odbija odlazak na odsluženje vojnog roka. Ipak, poslije ubjedivanja vojnih "bezbjednjaka" većina je odlučila da ipak prihvati pripremljeni poziv i ode u neizvjesnost. Roditeljima je ostala nuda da će, makar, biti redovno informisani.

Rožajska priča, nažalost, nije izuzetak, već samo najdrastičniji primjer nevolja kroz koje prolaze stanovnici manje-više svih crnogorskih opština. Pritisnuti, sa jedne strane, hiljadama izbjeglica sa Kosova koje svakodnevno pristižu a, s druge, brigom i tugom zbog rođaka i komšija koji su se silom prilika sa puškom u ruci našli u žarištu ratnog sukoba, stanovnici Rožaja s pažnjom pogleduju prema Podgorici očekujući pomoći i zaštitu crnogorskih vlasti.

U međuvremenu, radnici MUP-a Crne Gore na ulasku u Rožaje vrše pedantnu kontrolu svih koji dolaze ili idu u pravcu Kosova, odnosno Srbije. Pod krovom omalenog kontrolnog punkta putnike dočekuje i prati dobro očuvan predizborni plakat sa koga nasmijana djevojka sa mobilnim telefonom u ruci poručuje: "Hoćemo da živimo bolje". Samo stotinjak metara dalje, niz put koji vodi ka Novom Pazaru i Kosovskoj Mitrovici, gubi se signal crnogorske GSM mreže.

Zoran RADULović